

Trendovi konzumiranja droga među mladima Virovitičko - podravske županije

(Trend in drug consumption among young people in Virovitica-Podravina County)

Miroslav Venus¹, Vesna Šerepac², Siniša Brlas¹, Elvira Koić³

¹Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko - podravske županije

²Ured državne uprave u Virovitičko - podravskoj županiji

³Opća bolnica Virovitica

Sažetak

Cilj rada bio je upoznati se s trendovima konzumiranja i dostupnosti droga među učenicima osnovnih, kao i srednjih škola Virovitičko podravske županije, te njihovim međusobnim odnosom.

Provedena je anonimna anketa o ovisnostima u 2005. i 2006. godini među učenicima 6. razreda osnovnih, te 2. razreda srednjih škola s područja županije.

U 2005. godini obrađeno je 1.998 anketnih upitnika (1.032 iz osnovnih, 966 iz srednjih škola), a u 2006. godini 1.922 anketna upitnika (1.026 iz osnovnih, 896 iz srednjih škola).

Stavljeni su u korelaciju odgovori učenika osnovnih, kao i srednjih škola kroz obje promatrane godine, te je analiziran i njihov međusobni odnos.

U 2005. godini učenici osnovnih škola odgovorili su da 10% njihovih kolega konzumira sredstva ovisnosti, najčešće cigarete, marihuanu i ecstasy. Njih 68% smatra kako su sve droge jednako teške, u 8% slučajeva mogu se povezati s osobama koje nude drogu, a za njih 20% za to im treba najviše nekoliko sati. U 2006. godini odgovorili su da 9% njihovih kolega uzima sredstva ovisnosti, najčešće cigarete, marihuanu, ecstasy i alkohol. Njih 64% smatra kako su sve droge jednako teške, a u 10% slučajeva mogu se povezati s osobama koje nude drogu. Za njih 21% za to im treba najviše nekoliko sati.

U 2005. godini učenici srednjih škola odgovorili su da 41% njihovih kolega konzumira sredstva ovisnosti, najčešće marihuanu i ecstasy. Svega 37% ih smatra kako su sve droge jednako teške, u 48% slučajeva mogu se povezati s osobama koje nude drogu, a za njih 39% za to im treba najviše nekoliko sati. U 2006. godini odgovorili su da 43% njihovih kolega uzima sredstva ovisnosti, najčešće marihuanu, ecstasy, speed i kokain. Njih 47% smatra kako su sve droge jednako teške, 51% ih se može povezati s osobama koje nude drogu, a za 45% anketiranih za to im treba najviše nekoliko sati. Analiza odgovora učenika osnovnih škola pokazala je da se u obje anketirane generacije kao najčešći pojavljuju isti odgovori, što kod učenika srednjih škola nije uvijek slučaj. Međusobni odnos odgovora učenika osnovnih i srednjih škola pokazao je izrazitu razliku u učešću najčešćih odgovora.

Iz dobivenih rezultata može se zaključiti kako kod učenika osnovnih škola nema pomaka u trendu. Odgovori učenika srednjih škola upućuju na blago pogoršanje trenda konzumacije i dostupnosti droga, ali i poboljšanje trenda u poznavanju problematike ovisnosti. Zabrinjava izrazito pogoršanje situacije u srednjoškolskoj populaciji u odnosu na učenike osnovnih škola.

Problem ovisnosti prisutan je već kod učenika u osnovnim, ali je izrazito veći u srednjim školama. Stoga programe primarne prevencije treba početi provoditi već u nižim razredima osnovnih škola, a posebice ih treba intenzivirati na prelasku u srednju školu.

UVOD:

Problem ovisnosti prisutan je već duže vrijeme među mladom populacijom na nivou čitave Republike Hrvatske, pa tako i među mladima Virovitičko podravske županije. Prema nekim službenim pokazateljima (broj liječenih ovisnika, broj posjeta klijenata u županijski Centar...) područje Virovitičko podravske županije svrstavamo među sredine u kojima navedeni problem još uvijek nije izrazito alarmantan, kada navedene podatke usporedimo s podacima iz nekih drugih sredina. Virovitičko podravska županija zemljopisno je smještena gotovo čitavom dužinom uz rijeku Dravu, koja je ujedno i granica sa susjednom državom, što predstavlja određeni rizični čimbenik.

Virovitičko podravska županija zauzima površinu od 2.021 km², a sastoji se od 16 jedinica lokalne samouprave (3 grada i 13 općina). Prema posljednjem popisu ima 93.389 stanovnika, a na školsku populaciju otpada svake godine oko 13.000 učenika. Od tog broja, učenika osnovnih škola je oko 9.000, a srednjih oko 4.000. Na području Virovitičko podravske županije ima 16 osnovnih i 7 srednjih škola, te jedan učenički dom.

Povjerenstvo za suzbijanje ovisnosti Virovitičko podravske županije osnovano je odlukom županijskog

Poglavarstva 1999. godine, dok je Centar za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti počeo s radom 2000. godine, od početka u sklopu Zavoda za javno zdravstvo.

CILJ RADA:

Cilj rada bio je upoznati se s trendovima konzumiranja i dostupnosti droga među učenicima osnovnih škola, te učenicima srednjih škola Virovitičko podravske županije, kao i njihovim međusobnim odnosom.

MATERIJAL I METODE:

Provedena je anonimna anketa o ovisnostima među učenicima 6. razreda svih osnovnih škola, te učenicima 2. razreda svih srednjih škola Virovitičko podravske županije u 2005. godini. Identična anketa ponovljena je i 2006. godine ponovno u 6. razredima osnovnih i 2. razredima srednjih škola, ali kod naredne generacije učenika.

Ukupno je u 2005. godini obrađeno i analizirano 1.998 anketnih upitnika (1.008 ili 50,5% muških ispitanika i 990 ili 49,5% ženskih). Od toga, 1.032 anketna upitnika (507 ili 49,1% muških, 525 ili 50,9% ženskih) odnose se na osnovne škole, te 966 (501 ili 51,9% muških, 465 ili 48,1% ženskih) na srednje škole.

U 2006. godini ukupno su obrađena 1.922 anketna upitnika (969 ili 50,4% muških ispitanika i 953 ili 49,6% ženskih). Od toga, 1.026 anketnih upitnika (502 ili 48,9% muških, 524 ili 51,1% ženskih) odnose se na osnovne škole, te 896 (467 ili 52,1% muških, 429 ili 47,9% ženskih) na srednje škole. Anketa je sadržavala ukupno šest pitanja u svezi konzumacije sredstava ovisnosti i njihove dostupnosti. Odgovori u anketi bili su ponuđeni, te se anketa ispunjavala zaokruživanjem samo jednog odgovora. Izuzetak se odnosi na pitanja koja zahtijevaju navođenje naziva najčešćih sredstava ovisnosti. Anketa je sadržavala slijedeća pitanja:

1. *Uzimaju li, prema Tvojemu mišljenju, učenici Tvoje škole sredstva ovisnosti (drogu)?*
 - a. *da*
 - b. *ne*
 - c. *ne znam*
 - d. *znam, ali ne želim odgovoriti*
2. *Koja sredstva ovisnosti (drogu) najčešće uzimaju mladi (navedi)?*
3. *Postoje li, prema Tebi, «lakše» i «teže» droge (navedi)?*
 - a. *da, lakše droge su:*
 - b. *da, teže droge su:*
 - c. *ne, sve su droge jednako «teške»*
4. *Bi li se mogao (mogla), da želiš, povezati s osobama koje Ti mogu ponuditi drogu?*
 - a. *da, mogu se povezati s takvim osobama*
 - b. *ne, ne mogu se povezati s takvim osobama*
5. *Poželi li tko doći do droge, koliko mu, prema Tvojemu mišljenju, vremena za to treba?*
 - a. *pola sata*
 - b. *od jednog sata do nekoliko sati*
 - c. *jedan dan*
 - d. *više dana*
 - e. *ne znam*
6. *Imaš li saznanja o tome da mladi sredstva ovisnosti uzimaju i u školi?*
 - a. *da, ponekad sredstva ovisnosti (drogu) uzimaju i u školi*
 - b. *nemam saznanja o tome*
 - c. *ne želim odgovoriti*

Obrada ankete je uključivala:

- određivanje udjela svakog odgovora i njihovo rangiranje prema učestalosti kod populacije učenika osnovnih škola za svaku godinu posebno, te stavljanje u međusobnu korelaciju
- određivanje udjela svakog odgovora i njihovo rangiranje prema učestalosti kod populacije učenika srednjih škola za svaku godinu posebno, te stavljanje u međusobnu korelaciju
- analizu međusobnog odnosa najčešćih odgovora učenika osnovnih s odgovorima učenika srednjih škola

REZULTATI:

U 2005. godini anketirani učenici osnovnih škola odgovorili su da, prema njihovoj vlastitoj percepciji, 10% njihovih kolega konzumira sredstva ovisnosti, najčešće cigarete, marihuanu i ecstasy. Njih 68%

smatra kako su sve droge jednako teške, te ne prihvaćaju podjelu droga na „lake“ i „teške“. Da žele, u 8% slučajeva mogu se povezati s osobama koje nude drogu, a za njih 20% za to im treba najviše nekoliko sati.

U 2006. godini anketirani učenici osnovnih škola odgovorili su da, prema njihovoj vlastitoj percepciji, 9% njihovih kolega uzima sredstva ovisnosti, najčešće cigarete, marihuanu, ecstasy i alkohol. Njih 64% smatra kako su sve droge jednako teške, a u 10% slučajeva mogu se povezati s osobama koje nude drogu. Za njih 21% za to im treba najviše nekoliko sati.

U 2005. godini anketirani učenici srednjih škola odgovorili su da, prema njihovoj vlastitoj percepciji, 41% njihovih kolega konzumira sredstva ovisnosti, najčešće marihuanu i ecstasy. Svega 37% ih smatra kako su sve droge jednako teške. Da žele, u 48% slučajeva mogu se povezati s osobama koje nude drogu, a za njih 39% za to im treba najviše nekoliko sati.

U 2006. godini anketirani učenici srednjih škola odgovorili su da, prema njihovoj vlastitoj percepciji, 43% njihovih kolega uzima sredstva ovisnosti, najčešće marihuanu, ecstasy, speed i kokain. Njih 47% smatra kako su sve droge jednako teške, 51% ih se može povezati s osobama koje nude drogu, a za 45% anketiranih za to im treba najviše nekoliko sati.

Pitanje	Osnovne škole 2005.		Osnovne škole 2006.	
	N	%	N	%
1.Uzimaju li, prema Tvojemu mišljenju, učenici Tvoje škole sredstva ovisnosti (drogu)?				
a) da	106	10	97	9
b) ne	191	19	222	22
c) ne znam	700	68	669	65
d) znam, ali ne želim odgovoriti	24	2	37	4
2.Koja sredstva ovisnosti (drogu) najčešće uzimaju mladi (navedi)?	cigarete, marihuana, ecstasy		marihuana, cigarete, alkohol, ecstasy	
3.Postoje li, prema Tebi, «lakše» i «teže» droge (navedi)?				
a) da, lakše droge su				
b) da, teže droge su				
c) ne, sve su droge jednako «teške»	704	68	653	64
4.Bi li se mogao (mogla), da želiš, povezati s osobama koje Ti mogu ponuditi drogu?				
a) da, mogu se povezati s takvim osobama	78	8	98	10
b)ne, ne mogu se povezati s takvim osobama	936	91	905	88
5.Poželi li tko doći do droge, koliko mu, prema Tvojemu mišljenju, vremena za to treba?				
a) pola sata	112	11	110	11
b) od jednog sata do nekoliko sati	93	9	105	10
c) jedan dan	56	5	96	9
d) više dana	93	9	112	11
e) ne znam	644	62	598	58
6.Imaš li saznanja o tome da mladi sredstva ovisnosti uzimaju i u školi?				
a) da, ponekad	196	19	193	19
b) nemam saznanja o tome	736	71	718	70
c) ne želim odgovoriti	82	8	99	10

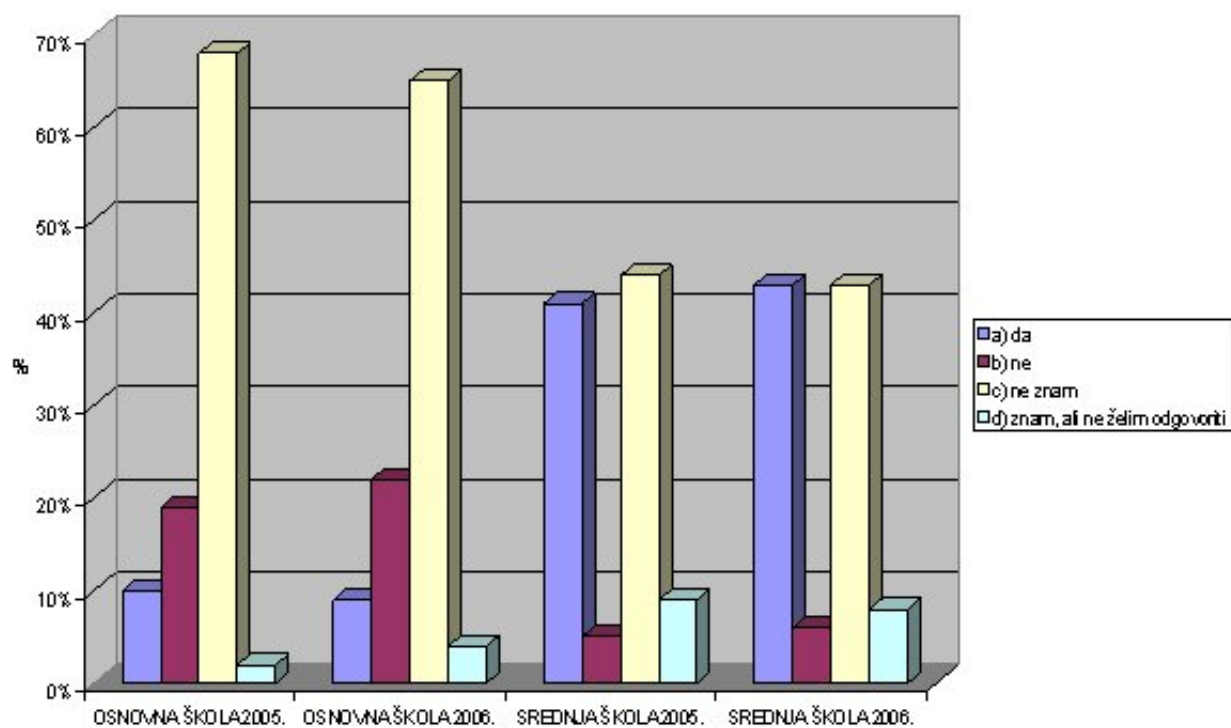
Tablica 1. Pitanja i učešće pojedinih odgovora učenika osnovnih škola u 2005. i 2006. godini

Pitanje	Srednje škole 2005.		Srednje škole 2006.	
	N	%	N	%
1.Uzimaju li, prema Tvojem mišljenju, učenici Tvoje škole sredstva ovisnosti (drogu)?				
a) da	392	41	387	43
b) ne	53	5	51	6
c) ne znam	424	44	384	43
d) znam, ali ne želim odgovoriti	84	9	69	8
2.Koja sredstva ovisnosti (drogu) najčešće uzimaju mladi (navedi)?	marihuana, ecstasy		marihuana, ecstasy, speed, kokain	
3.Postoje li, prema Tebi, «lakše» i «teže» droge (navedi)?				
a) da, lakše droge su				
b) da, teže droge su				
c) ne, sve su droge jednako «teške»	362	37	423	47
4.Bi li se mogao (mogla), da želiš, povezati s osobama koje Ti mogu ponuditi drogu?				
a) da, mogu se povezati s takvim osobama	459	48	444	51
b)ne, ne mogu se povezati s takvim osobama	494	51	442	49
5.Poželi li tko doći do droge, koliko mu, prema Tvojem mišljenju, vremena za to treba?				
a) pola sata	187	19	203	23
b) od jednog sata do nekoliko sati	193	20	194	22
c) jedan dan	127	13	134	15
d) više dana	54	6	70	7
e) ne znam	393	41	295	33
6.Imaš li saznanja o tome da mladi sredstva ovisnosti uzimaju i u školi?				
a) da, ponekad	197	20	212	24
b) nemam saznanja o tome	629	65	560	63
c) ne želim odgovoriti	110	11	117	13

Tablica 2. Pitanja i učešće pojedinih odgovora učenika srednjih škola u 2005. i 2006. godini

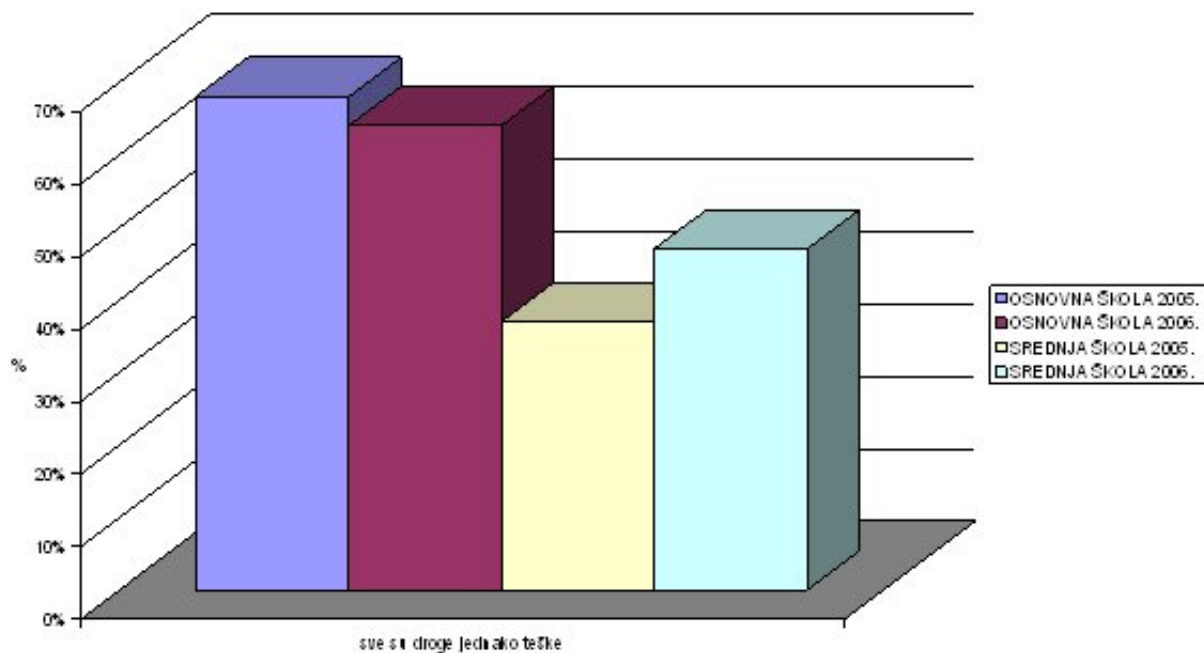
Slika 1.

Uzi imaju li učenici Tvoje škole sredstva ovisnosti (drogu)?

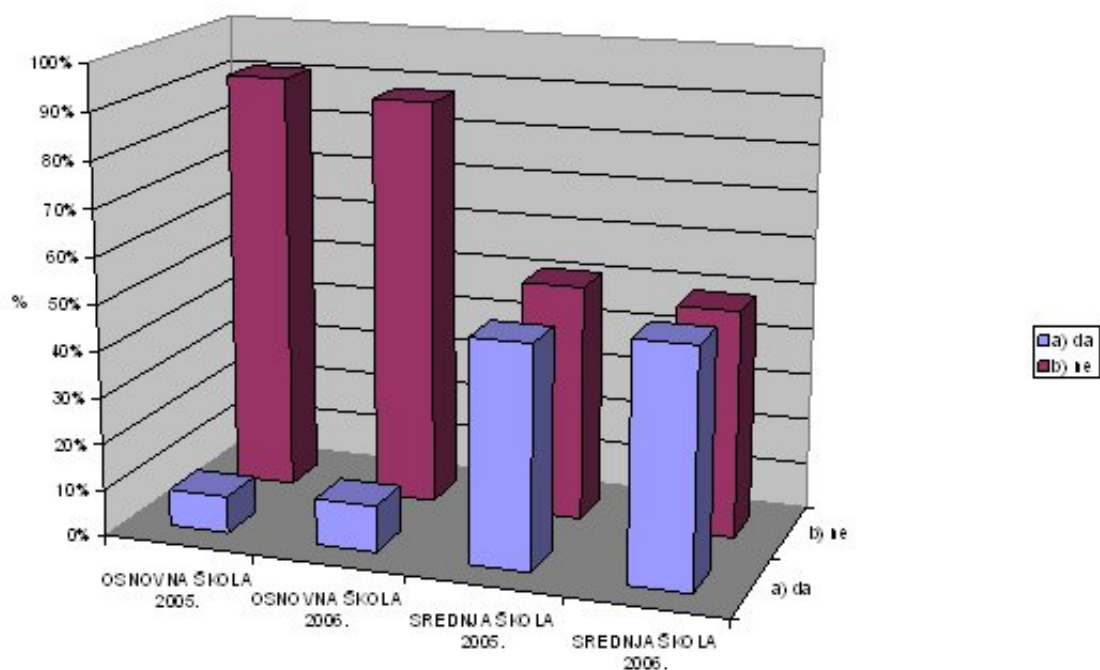
Slika 2.

Postoje li, prema Tebi, "lakše" i "teže" droge?

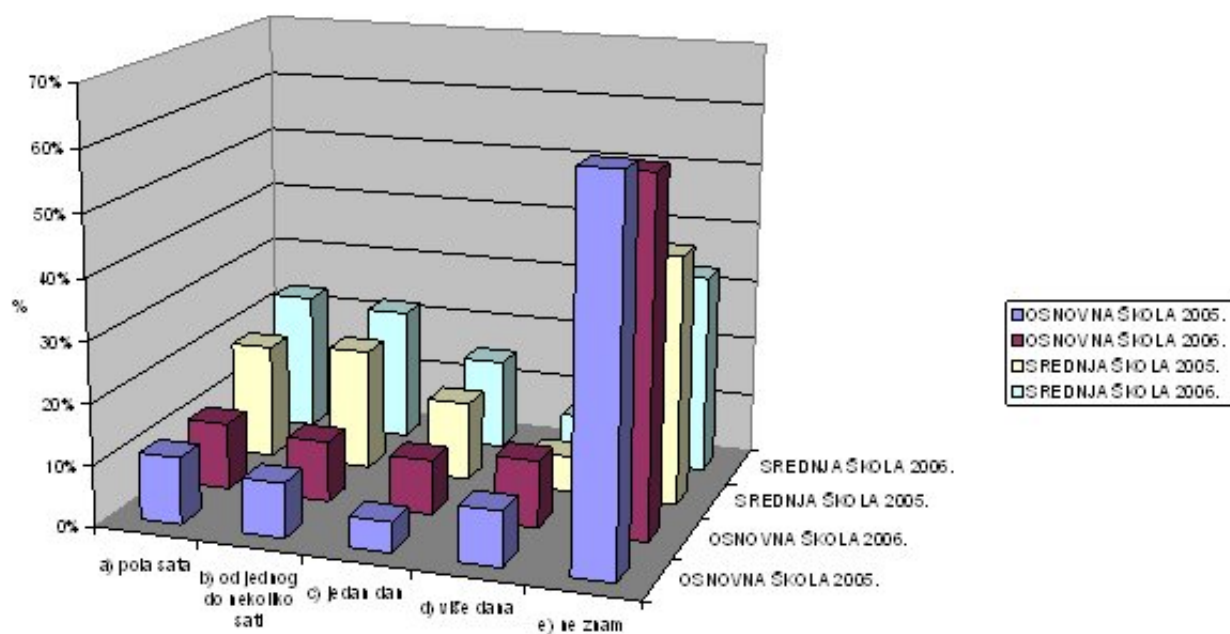
Slika 3.

Bi li se mogao, da želiš, povezati s osobama koje mogu ponuditi drogu?

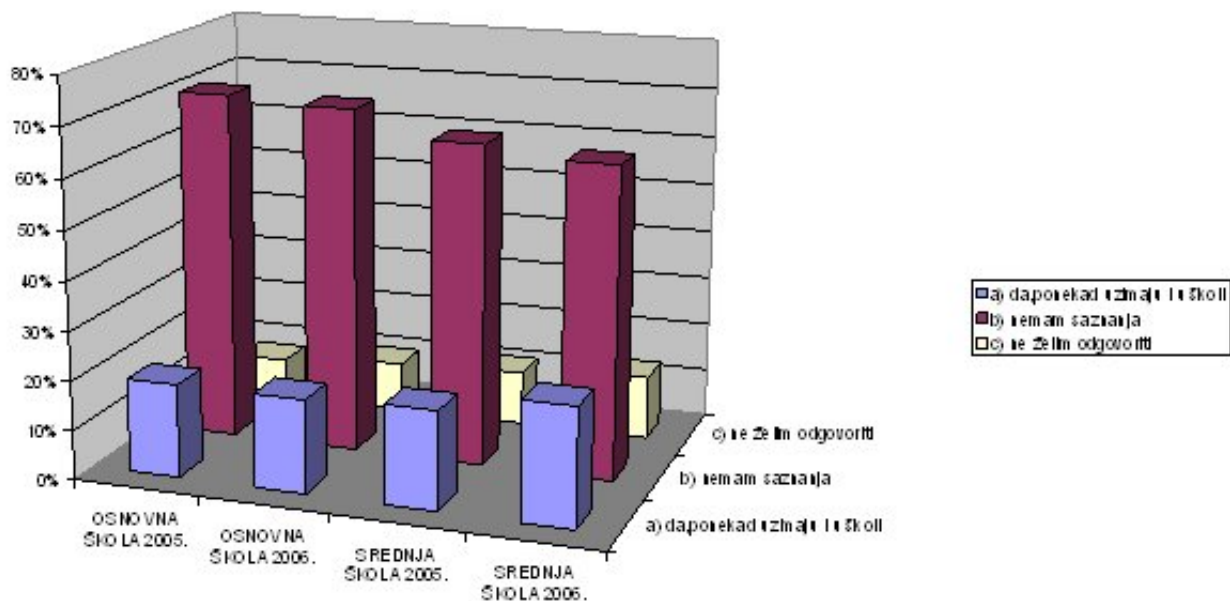
Slika 4.

Poželi li ti to doći do droge, koliko mu zato treba vremena?

Slika 5.

Imaš li saznanja o tome da mladi sredstva ovisnosti uzimaju i u školi?

RASPRAVA:

Međusobna korelacija odgovora učenika osnovnih škola pokazala je da se u obje anketirane generacije kao najčešći pojavljuju isti odgovori čiji je udio u postocima kroz promatrane dvije godine neznatno promijenjen.

Međusobna korelacija odgovora učenika srednjih škola pokazala je, pak, da se u obje anketirane generacije kroz promatrane dvije godine ne pojavljuju uvijek isti odgovori kao najčešći. Neznatno je povećan broj odgovora koji upućuju na percepciju većeg uzimanja sredstava ovisnosti i na lakšu dostupnost droga, dok je značajnije povećan broj odgovora onih učenika koji smatraju kako su sve droge jednako „teške“.

Međusobni odnos odgovora učenika osnovnih i učenika srednjih škola pokazao je izrazitu razliku u učešću najčešćih odgovora.

Učenici osnovnih škola, prema njihovoj vlastitoj percepciji, u puno manjem postotku (2005.g.-10%, 2006.g.-9%) uzimaju sredstva ovisnosti (drogu), nego učenici srednjih škola (2005.g.-41%, 2006.g.-43%) s područja Virovitičko podravske županije. Dvije trećine učenika osnovnih škola smatraju kako su sve droge jednako teške i ne prihvaćaju njihovu podjelu na „lake“ i „teške“, a kao najčešće korištena sredstva ovisnosti navode cigarete, marihuanu i ecstasy, te alkohol.

U 2005. godini kod učenika srednjih škola samo jedna trećina anketiranih smatra kako su sve droge jednako „teške“, da bi taj postotak u 2006. godini narastao na skoro polovinu anketiranih. Kao najčešće korištena sredstva ovisnosti srednjoškolci navode marihuanu, ecstasy i speed, te kokain, dok više uopće ne spominju alkohol i cigarete.

Mogućnost povezivanja s „dealerima“ za učenike osnovnih škola još uvijek je relativno mala (8-10%), ali je zato za učenike srednjih škola izrazito velika (čak 48-51%). Posebice uznemirujuće djeluje podatak kako 39% anketiranih srednjoškolaca u 2005. godini, te 45% anketiranih u 2006. godini vrijeme potrebno za nabavku droge mjeri u satima, dakle, u vrlo kratkom vremenskom roku. Logičan je zaključak kako ista navedena populacija anketiranih srednjoškolaca onda vjerojatno zna tko prodaje i gdje se prodaju sredstva ovisnosti.

Korištenje sredstava ovisnosti u samim školskim ustanovama potvrđuje približno jedna petina i jednih i drugih kroz obje promatrane godine.

Iz dobivenih rezultata može se uočiti kako u ispitivanoj populaciji učenika osnovnih škola nema značajnijih razlika u odgovorima između dvije promatrane godine, te kako niti nema pomaka u trendu. Kod učenika srednjih škola razlike postoje za područje lakše dostupnosti droga, a posebice za promjenu u stavovima vezanim uz podjelu droga. Navedeno upućuje na blago pogoršanje trenda konzumacije i dostupnosti droga, ali i poboljšanje trenda u poznavanju problematike ovisnosti. Ono što zabrinjava, izrazito je pogoršanje trenda u konzumiranju sredstava ovisnosti, kao i dostupnosti droga kod učenika srednjih škola kada ih se uspoređuje sa učenicima osnovnih škola.

ZAKLJUČAK:

Problem ovisnosti prisutan je već kod učenika 6. razreda osnovnih škola, ali je, očekivano, izrazito

veći u populaciji učenika srednjih škola. Stoga programe primarne prevencije, prema prikazanim rezultatima, treba početi provoditi već u nižim razredima osnovnih škola, a posebice ih intenzivirati na prelasku iz osnovne u srednju školu.

LITERATURA:

1. Radović S. Odgoj, temelj prevencije od ovisnosti, Žagar Rijeka, 2006.
2. Sakoman S. Čiste glave bez cuge i trave, SysPrint Zagreb, 2002.
3. Sakoman S. Obitelj i prevencija ovisnosti, SysPrint Zagreb, 2002.
4. Sakoman S. Društvo bez droge? Institut društvenih znanosti Ivo Pilar Zagreb, 2001.
5. Bilić V, Zloković J. Fenomen maltretiranja djece, Naklada Ljevak Zagreb, 2004.
6. Radović S. Prevencija i zaštita od droge, Žagar Rijeka, 2004.
7. Radović S. Droga društvo država, Žagar Rijeka, 2005.
8. Jensen E. Različiti mozgovi, različiti učenici, Educa Zagreb, 2004.
9. Klarić D. Suvremeni trendovi zloporabe droga, Državni inspektorat RH Zagreb, 2000.
10. Dryden G, Vos J. Revolucija u učenju, Educa Zagreb, 2001.

Kontakt:

mr.sc. Miroslav Venus, dr.med. spec.epidemiolog

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije

33000 Virovitica, Gajeva 21

Tel: 033/727-031 Fax: 033/727-032

e-mail: ravnatelj@zzjzvpz.hr